

Slutrapport

Bättre hälsa i skuggan av våldet

Stockholms Stadsmission
2025-01-14

En sammanfattning av projektet Bättre hälsa i skuggan av våldet

Jämställdhetsmyndigheten (JÄMY) antog Stockholm Stadsmissions ansökan om projektmedel och beviljade därmed medel till att Stockholms Stadsmission genomför ett projekt som omfattar en förstudie och ett pilotprojekt under 2024. Avsikten var att under projektåret genomföra en förstudie för att bättre veta hur vi kan erbjuda adekvat stöd till kvinnor som har en närstående som agerar normbrytande dvs negativa och destruktiva beteenden som på olika sätt innebär att regler och normer i det samhälle som individen lever i överträds.

I projektet, *Bättre hälsa i skuggan av våldet*, avser vi att bidra till bättre hälsa bland kvinnor med en närstående som agerar kriminellt eller med risk för normbrytande beteende. Förstudien syftar till att kartlägga hur behovet av stöd ser ut i samhället och hur målgruppen själva upplever befintligt stöd och vad de behöver. Underlaget bygger på intervjuer med över sextio offentliga- och civila aktörer, men även samtal och djupintervjuer med en fokusgrupp, nyckelpersoner och representanter för målgruppen dvs anhöriga till en familjemedlem som agerar normbrytande, aktiv i kriminella nätverk eller med risk för att hamna i kriminalitet.

Resultatet av förstudien visar att det befintliga stödet till den specifika målgruppen, kvinnor som har en närstående i kriminella nätverk, är tämligen begränsat, trots ett akut behov av såväl vägledning som stöd. Vidare visar förstudien att stödet målgruppen behöver kan vara olika beroende på var den närstående är i socialiseringen in i kriminaliteten; före, under och efter. *Före* avser fasen när ungdomen inte är aktiv i ett nätverk utan begår lindriga brott och kan ha ett destruktivt beteendemönster som kan vara av intresse för nätverken. Med *under* menar vi att den normbrytande har rekryterats in i nätverkens kriminalitet och agerar i enlighet med de förväntningar som detta innebär. *Efter* är den tid då den normbrytande kan vara dömd, lever under

skyddad identitet eller inte lever längre.

Genom förstudiearbetet har vi etablerat samverkan lokalt i områden som Hässelby- Vällingby, Skärholmen och Järva. Vi har en aktiv dialog med andra delar av civilsamhället om samverkan för att på bästa sätt hjälpa och stödja deltagarna i olika frågor. Det stödskoncept som vi har tagit fram möter inte bara de individuella och samhällseliga behoven utan är även anpassat utifrån var den närstående befinner sig i socialiseringen in i kriminalitet.

I pilotprojektet har vi vidareutvecklat och prövat stödskonceptet för att se om det möter målgruppens behov och får dem att må bättre. Fyra kvinnor har tagit del av pilotprojektets insatser i form av ombudskap, grupp- och individsamtal och aktiviteter. Pilotprojektet har bidragit till en förbättrad hälsa för deltagarna, då kvinnorna genom projektet har brutit isolering, ingått i gemenskap, fått större självinsikt och en framtidstro, samt hjälp i kontakt med vård och omsorg och andra myndigheter.

Resultatet från projektet presenteras i följande kapitel:

1. Bakgrund: I detta kapitel beskrivs bakgrunden till projektet i sin helhet.
2. Förstudie: Kapitlet beskriver förstudien i vilken en kartläggning ligger till grund för hur det befintliga stödet, samhällseliga och individuella behov ser ut, men också den samverkan vi etablerat.
3. Pilotprojekt: I följande kapitel rapporterar vi resultatet av pilotprojektet. Med andra ord redogör vi för det utvecklade och prövade stödskonceptet. I samma kapitel redogör vi också för de kompetenshöjande insatser vi genomfört bland medarbetare i ämnet, bland annat vilka offentliga och civila aktörer som arbetar med frågan.
4. Erfarenheter och lärdomar: Slutligen presenterar vi de erfarenheter

som erhållits i både förstudien och pilotprojektet med fokus på framgångsfaktorer, svårigheter och lärdomar.

5. De resultat som framkommit och analyserats är varken vetenskapliga eller empiriska, däremot är det upplevelser och erfarenheter som projektet noterat och därmed agerat efter. Förstudien gjordes under 2024 och det har skett en del förändringar sedan förstudierapporten skrevs. Fler insatser finns tillgängliga idag indirekt för målgruppen.

1. BAKGRUND.....	5
1.1 BAKGRUNDSANALYS	5
1.2 INTRESSENTANALYS	6
1.3 PROBLEMANALYS	6
1.4 ETT NYSKAPANDE PROJEKT	7
1.5 PROJEKT OCH IDÉ	8
1.6 SYFTE	8
1.7 MÅL	9
1.8 MÅLGRUPP	9
1.9 FÖRVÄNTAT RESULTAT	
2. FÖRSTUDIE.....	10
2.1 ARBETSFORM OCH METOD	10
2.2 TIDSPLAN (MÅL, DELMÅL OCH AKTIVITETER)	11
2.3 OMFATTNING OCH AVGRÄNSNINGAR	13
2.4 RESULTATET	14
2.5 SOCIALISERING IN I KRIMINALITET	16
2.6 BEHOVS- OCH UTVECKLINGSOMRÅDEN	18
2.7 SAMMANFATTNING AV RESULTATET	25
3. PILOTPROJEKT.....	26
3.1 IDÉ	26
3.2 MÅLGRUPP	26
3.3 SYFTE	26
3.4 ÖVERGRIPANDE MÅL, HUVUDMÅL OCH DELMÅL	27
3.5 ARBETSMODELL	27
3.6 PROJEKTORGANISATION	29
3.7 ARBETSSÄTT – METOD OCH PROCESSER	30
3.8 PLANER OCH UTFALL	31
3.9 EFFEKT MÅL	34
3.10 UTVÄDERING AV PROJEKTET	40
4. ERFARENHETER OCH OBSERVATIONER.....	41
4.1 FRAMGÅNGSFAKTORER	41
4.2 SVÅRIGHETER – UTMANINGAR OCH HINDER	43
4.3 LÄRDOMAR	45

1.BAKGRUND

1.1 BAKGRUNDSANALYS

Under de senaste åren har antalet fall av dödligt våld med skjutvapnen successivt ökat från 25 fall 2013 till 63 fall 2022 (Brå). Bara under 2023 har 155 skjutningar genomförts runt om i Sverige. Som ett resultat av skjutningarna har 47 personer skadats och ytterligare 20 personer avlidit (Polisen, 2023). Bekräftade skjutningar per region och månad till och 15 juni. En majoritet av skjutningarna sker i storstäder och i områden som av polisen pekats ut som särskilt utsatta (Brå 2015, 2020). 2021 gick polisen ut med uppgifter om att 8233 personer i Sverige uppges tillhöra kriminella nätverk, varav 15 procent beräknas vara barn under 18 år. En övervägande majoritet av utövarna, liksom offren, är män.

I takt med att våldet har ökat har kriminaliteten bland nätverk kommit att ta alltmer plats i den offentliga debatten. Oftast stavas lösningen skärpta straff och ökade befogenheten för polis och socialtjänst, med eller utan betoning på preventiva insatser. Inte sällan pekas familjen ut som både orsak och lösning till problemet med kriminaliteten - något som bland annat avspeglas i Myndigheter för familjerätt och föräldraskapsstöd uppdrag att ta fram en handlingsplan för ett brottsförebyggande föräldraskapsstöd.

En grupp som kommit att få ta plats i den offentliga debatten är mödrar till de som fallit offer för dödsskjutningarna. Samtidigt finns ofta större nätverk av närstående och anhöriga som drabbas av att en närstående dragits in i den kriminella miljön: syskon, mor- och farföräldrar och flickvänner är några grupper som drabbas när den manliga närstående dras in i den kriminella miljön. I oktober 2021 presenterade föräldrar i Järvaområdet en alternativ lista med 34 punkter för att motverka det dödliga våldet (Nyhetsbyrån Järva, 2021: oktober). På plats 27 i listan återfinns punkten "skapa forum för utsatta närstående att bearbeta känslor". Med detta projekt vill vi genomföra en

förstudie i syfte att erbjuda stöd till kvinnor som är närstående till så kallade nätverkskriminella.

1.2 INTRESSENTANALYS

Detta projekt syftar till att genomföra en förstudie samt en pilot för att kunna skapa ett målgruppsanpassat stöd till kvinnliga anhöriga till kriminella. Syftet med stödet är att skapa en plats där kvinnliga anhöriga kan mötas och utbyta erfarenheter. Vår hypotes är att detta kan stärka målgruppens egenmakt och minska den psykiska ohälsan hos gruppen. Därför står målgruppen i centrum för projektet. I det tänkta förstudieprojektet kommer kvinnliga anhöriga att involveras kontinuerligt genom en fokusgrupp. Målet är få till en fokusgrupp bestående av anhöriga i olika åldrar, för att kunna fånga in målgruppens behov och förutsättningar. Utöver fokusgruppen planeras djupintervjuer med personer ur målgruppen.

I förstudien kommer Stockholms Stadsmission att fokusera på tre geografiska områden: Hässelby, Vårberg och Järva. Valet av områden motiveras främst utifrån att detta är områden där Stockholms Stadsmission redan är etablerade och att dessa områden pekats ut som områden med socioekonomiska utmaningar och/eller "utsatta områden" av polisen. En viktig del i förstudiearbetet kommer att vara att identifiera olika nyckelaktörer (offentliga aktörer, lokala civilsamhällesorganisationer, trossamfund, skolor, fritidsgårdar och enskilda individer) i de olika områdena som kan vara viktiga samverkanspartners i det fortsatta arbetet. Det handlar både om att kartlägga pågående insatser i området för att identifiera samverkan, samt att hitta personer som kan agera ambassadör för det tänkta initiativet i syfte att nå ut i målgruppen. Här tror vi att djup kontextuell förståelse för lokalsamhället och involvering av lokala aktörer kommer vara avgörande, eftersom det finns en utbredd projekttrötthet i områdena.

1.3 PROBLEMANALYS

Nätverkskriminalitet tenderar att beskrivas som ett problem bestående av män som utövar våld mot andra män. Därmed osynliggörs de kvinnor som på olika sätt drabbas

av att ha en anhörig som är i kriminalitet. Pojkar och män som är aktiva i den kriminella miljön har ett stort våldkapital som riskerar att spilla över på partners och andra närstående. Anhöriga vittnar om en ständig oro och skräck att drabbas i spåren av de våldsamma konflikterna. Många vittnar om känslor av skuld och skam. Samtidigt riskerar anhöriga att hamna i en gråzon mellan att vara anhörig och att involveras i kriminell aktivitet, exempelvis vittnar aktörer som arbetar med kriminella

Polisen listar "att leva i område med begränsande och sociala resurser" som en riskfaktor för kriminalitet. Att vara barn till en ensamstående förälder är en annan riskfaktor. Kvinnor i socialt utsatta områden upplever en större otrygghet jämfört med män i samma områden, och utsätts i högre uträkning för brott än kvinnor i andra urbana miljöer. Vidare är ensamstående kvinnor ekonomiskt utsatta i betydligt högre utsträckning än ensamstående män, (SCB). Det finns stora skillnader mellan in- och utrikesfödda kvinnors livsvillkor. Bland annat är andelen kvinnor som har psykiskt besvär är vanliga bland utlandsfödda kvinnor är dem som är födda i Sverige. Trots detta är det fler inrikes födda som får vård och behandling (Kvinnor i Sverige, 2021). Samtidigt tenderar kvinnor att ha huvudansvar för omsorgsarbetet inom familjen, oavsett bakgrund. Eftersom kvinnors livsvillkor skiljer sig från mäns finns det anledning att utforma ett särskilt stöd till kvinnor som är närstående till kriminella.

1.4 ETT NYSKAPANDE PROJEKT

Nätverkskriminaliteten som växt fram är i och mångt och mycket koncentrerat till områden med socioekonomiska, respektive stora socioekonomiska, utmaningar. Dessa områden präglas av en högre grad av social och ekonomisk utsatthet. Samtidigt tenderar utlandsfödda att vara överrepresenterade. Ofta finns en utbredd misstro gentemot myndigheter. Enligt Polisen kan en av orsakerna till misstron vara att socioekonomiska utsatta områden sällan är representerade i det politiska systemet eller samhällsdebatten. När områden synliggörs i debatten är det ofta från ett skuldbeläggande och utifrånperspektiv vilket stärker boendes upplevelse av utsatthet och marginalisering. Boende i området upplever ofta en slags multipla maktstrukturer, där erfarenheter av olika former av diskriminering samspelar. Maktstrukturerna

avspeglas både på samhällsnivå och inom familjen. Här utgör kvinnor en särskilt utsatt grupp, som ofta osynliggörs i debatten. Genom att ge kvinnliga närstående en arena för att mötas och utbyta erfarenheter är förhoppningen att målgruppen ska uppleva en ökad egenmakt och minskad psykisk ohälsa.

För att kunna utforma ett målgruppsanpassat stöd som förmår att attrahera målgruppen, behöver kvinnorna involveras i problemformuleringen. Här tror vi att projektet skulle kunna öka medvetenheten om hur nätverkskriminalitet drabbar kvinnliga anhöriga genom att ta fram en modell som är möjlig att använda i andra utsatta områden.

1.5 PROJEKT OCH IDÉ

Projektet syftar till att genomföra en förstudie och en pilot för att kunna utforma ett stöd till kvinnor som har anhöriga i kriminalitet. Genom projektet är förhoppningen att vi ska kunna få en tydligare bild av målgruppens behov, förutsättningar och upplevelser, samt psykiska måendet. Resultatet skulle kunna bli ett viktigt underlag för framtida insatser för denna målgrupp, som ofta hamnar i skuggan av det våld som följer de kriminella nätverken. Målet med projektet är således att ta fram ett målgruppsanpassat stöd till kvinnliga anhöriga som har en närstående som befinner sig i den kriminella miljön.

Genom den ökade kunskapen om målgruppens behov, förutsättningar, utmaningar, hälsa och välmående kan ett pilotprojekt utformas som möter behoven. Pilotprojektet innebär att ett målgruppsanpassat stöd kontinuerligt utvärderas och utvecklas under projektiden. Resultatet blir en beprövad arbetsmodell som möter den specifika målgruppens situation och som öppnar upp för Stockholms Stadsmissions framtida insatser.

1.6 SYFTE

Projektets syfte är

- att ha en verksamhet som når fler, ger adekvat stöd och vägledning och som möter målgruppens specifika behov och utmaningar.

- att verksamheten ska bidra till en ökad egenmakt och bättre hälsa hos målgruppen. Det i sin tur bidrar till att en bättre folkhälsa och därmed förhoppningsvis även en minskad brottsbenägenhet.

1.7 MÅL

Det övergripande målet med projektet var att ta fram ett målgruppsanpassat stöd till kvinnor med en närstående i den nätverkskriminella miljön. Målet var att ha en mötesplats där målgruppen kan få stöd, gemenskap och erfarenhetsutbyte. Förhoppningen var att de upplever en ökad egenmakt och därmed en minskad psykisk ohälsa.

Projektet har följande delmål:

1. Kartlägga målgruppens behov och förutsättningar med hjälp av fokusgrupper.
2. Kartlägga insatser som finns tillgängliga för personer som riskerar eller befinner sig i nätverkskriminalitet.
3. Etablera samverkan i områdena Hässelby, Järva och Vårberg med aktörer inom offentlig förvaltning.
4. Ta fram och testa stödkoncept.

1.8 MÅLGRUPP

Målgruppen är brett definierad för att möjliggöra en bred representation av kvinnor som på olika sätt är drabbade av att ha en närstående som dragits in i den kriminella miljön. I målgruppen finns exempelvis mödrar, systrar, flickvänner och mor- och farföräldrar.

1.9 FÖRVÄNTAT RESULTAT

Det förväntade resultatet är en förstudierapport som besvarar behovs- och utvecklingsområde utifrån målgruppen samt att ta fram och testa ett stödkoncept i verksamhet.

2. FÖRSTUDIE

Förstudiearbetet har till syfte att undersöka behoven och därefter ta fram ett målgruppsanpassat stödkoncept som ska stärka deltagarnas egenmakt. Resultatet kommer att innebära att mötesplatser inom Stockholms Stadsmission utvecklas och anpassas till att möta målgruppens utmaningar och mående bättre. Förstudiearbetet ska ge följande resultat:

- Djupare förståelse av målgruppens behov, utmaningar och förutsättningar.
- Att målgruppen medverkar i utformandet av pilotprojektet via fokusgruppen och djupintervjuer.
- En överblick i befintligt stöd som finns tillgängligt för målgruppen.
- Stöd till målgruppen i vidare kontakt med myndigheter.
- Att etablera samverkan i respektive bostadsområde med relevanta lokala aktörer.

Förstudiearbetet och resultatet ska landa i ett pilotprojekt. Ett pilotprojekt som möjliggör att konceptet kan testas och utvärderas under projektiden.

2.1 ARBETSFORM OCH METOD

I förstudien har samtal förts med mer än sextio civila och offentliga aktörer. Utöver dessa aktörer har djupintervjuer genomförts med ett tiotal nyckelpersoner vid flera separata tillfällen. Flera är så kallade lokala eldsjälar, andra har en egen relation till någon med normbrytande beteende har egna erfarenheter som yrkeskriminell.

Särskilda samtal har förts med olika sammansatta grupper:

- En gruppintervju med anhöriga som förlorat en familjemedlem på grund av det våld som kriminaliteten medför.
- En särskild interaktiv dialog med fokusgruppen, "Oroliga mammor i Järvaområdet".
- Flera enskilda samtal med systrar som levt (eller lever) med en nätverkskriminell.
- Mammor i Tensta har bjudits in till Mötesplats City för dialog och erfarenhetsutbyte.

I förstudien utgör samtalen inte bara grunden till utvecklings- och behovsområdena utan också till en ökad kunskap och förståelse för kriminalitetens orsaker och processer.

2.2 TIDSPLAN

Här medan presenteras en plan utifrån mål, delmål och aktiviteter

Mål	Delmål	Aktiviteter
Kartlägga målgruppens behov och förutsättningar med hjälp av fokusgrupper	Involvera målgruppen i problembeskrivning och framtagande av möjliga lösningar.	Övergripande kartläggning
		Genomföra intervjuer med socialtjänst, polis och andra intressenter i syfte att få en bredare förståelse för målgruppens situation
	Involvera en fokusgrupp och genomföra djupintervjuer med personer ur målgruppen.	Rekrytering av medlemmar till fokusgrupper
	Intervjua andra aktörer som är centrala i arbetet mot gängkriminalitet, exempelvis socialtjänst och polis för att få en bredare bild av hur arbetet mot anhöriga ser ut idag.	Genomförande av fokusgruppsmöten med målgruppen 3–4 djupintervjuer med personer från målgruppen
Kartlägga insatser som finns tillgängliga för personer som riskerar eller befinner sig i kriminalitet	Erbjuda stöd till målgruppen genom att länka vidare till insatser via det offentliga eller andra aktörer inom civilsamhället.	Identifiera pågående insatser för personer som riskerar eller befinner sig i gängkriminalitet
	Öka kunskapen om vilka insatser som är och varit framgångsrika, samt vilka utmaningar som finns.	Identifiera och intervjua nyckelaktörer som jobbar mot gängkriminalitet i Hässelby, Järva och Vårberg.
	Skapa underlag för stödinsatser till målgruppens anhöriga.	Genomföra studiebesök hos lokala aktörer
Etablera samverkan i områdena Hässelby, Järva och Vårberg	Etablera samverkan i områdena är att skapa förtroende och involvera lokala aktörer i	Identifiera tänkbara samverkanspartners i Hässelby, Järva och Vårberg

Vårberg med aktörer inom offentlig förvaltning	problemformuleringen. Här tror vi att samverkan både kan vara en resurs för målgruppen (exempelvis genom att möjliggöra ytterligare stöd genom det offentliga) och fungera som en möjlig väg för att få bredare kontaktvägar in till målgruppen.	Initiera dialog och samtal med tänkbara samverkanspartners
		Sätta former för samverkan (gemensamma målsättningar, former och arbetssätt)
Ta fram och testa stödkoncept	Stödkonceptet ska vara anpassat till målgruppens behov med fokus på att stärka målgruppens egenmakt och minska den psykiska ohälsan hos målgruppen. Syftet med stödet kommer vara att fånga upp uttryckta behov hos kvinnliga anhöriga, skapa förutsättningar för fria och trygga samtal och erfarenhetsutbyte hos målgruppen.	Ta fram ett pilotkoncept utifrån insamlad kunskap från piloten
		Ta fram och genomföra enkätundersökning med deltagare
		Genomföra avslutande workshop tillsammans med pilotdeltagare i syfte att utvärdera piloten
		Genomföra pilot med deltagare från målgruppen

Här nedan följer förstudiens milstolpar med tillhörande aktiviteter

Milstolpe	Aktiviteter	Tidsplan
Intressentanalys genomförs	Identifiera stödfunktioner och processer till barn och unga i risk för gängkriminalitet i respektive stadsdelsförvaltning och civilsamhället.	Feb-mars
Etablera kontakt utifrån intressentanalys	Kartlägga stödfunktioner inom offentlig förvaltning och civilsamhället. Sker genom inläsning, studiebesök, dialogmöten och intervjuer. Intervjua nyckelaktörer som jobbar mot gängkriminalitet i Hässelby, Järva och Vårberg. Genomföra studiebesök hos lokala aktörer.	Mars-april
Identifiera utvecklingsområden, förutsättningar och hinder	Genomföra intervjuer med socialtjänst, polis och andra intressenter i syfte att få en bredare förståelse för målgruppens situation.	Feb-maj
Identifiera målgruppen behov och förutsättningar? (internt och externt)	Rekrytering av medlemmar till fokusgrupper. Genomförande av fokusgruppsmöten med målgruppen. 3–4 djupintervjuer med personer från målgruppen.	Feb-maj

Identifiera utvecklingsområden på Mötesplatserna samt samverkansmöjligheter	Kartlägga behov av stöd bland både personalen och deltagarna på Mötesplatserna genom dialogsamtal och intervjuer. Initiera dialog med tänkbara samverkanspartners. Sätta former för samverkan (gemensamma målsättningar, former och arbetssätt).	Maj-juni
Behovs- och omvärldsanalys sammanställs	Ta fram underlag som problematiserar effekten av att Mötesplatserna arbetar specifikt med kvinnliga närstående till gängkriminella. Materialet bygger på samtal med olika fokusgrupper (närstående), ombud och sakkunniga.	Maj-juni
En förstudierapport färdigställs	En förstudie som beskriver behovs- och utvecklingsområden utifrån parameter som ska besvaras i förstudierapporten: nytta, intressenter, realiserbarhet, arbetsform (projekt eller verksamhet), genomförare, tidsplan, budget och risk- och konsekvensanalys.	Juni

2.3 OMFATTNING OCH AVGRÄNSNINGAR

Förstudien omfattade tre bostadsområden: Hässelby, Järva och Vårberg. Detta mot bakgrund av att det är områden där Stockholms Stadsmission bedriver mötesplatser. På mötesplatserna har arbetet omfattat de ombud som arbetar aktivt med målgruppen. I respektive område ingår också dialog med offentlig förvaltning och civilsamhället.

En intressentanalys ligger till grund för vilka aktörer dialog har förts med i förstudien samt med vilka en fortsatt dialog och samarbete är aktuellt. Dialog sker även internt med samtliga mötesplatser för att underlätta en eventuell framtida implementering.

Det interna förankrings- och spridningsarbetet utgör en grund för samarbete mellan mötesplatserna. Under våren 2024 har dialogen främst pågått via ombuden eftersom de arbetar aktivt med målgruppen på respektive mötesplats. På chefsmötena och områdesledning har förstudiearbetet varit en återkommande punkt för att underlätta arbetet med att införliva projektets resultat i linjen. Det kommer även att fortsätta under pilotprojektet. Målsättningen är att resultatet från förstudien ska kunna tillvaratas i verksamheterna i Vårberg, Hässelby och Järva efter att pilotprojektet avslutats.

Målgruppen präglas till viss del av skam och skuld över att den närstående har ett normbrytande beteende. Det har försvårat möjligheterna till att nå deltagare som är aktiva på mötesplatsen i både Vårberg och Hässelby-Vällingby. Svårigheterna med att nå målgruppen förvärras ytterligare av att deltagarna, som invånare i utsatta områden, är trötta på att majoritetssamhället förknippar dem med våld, utsatthet och kriminalitet. Det har därför varit svårt att få till fokusgrupper både i verksamhet och bostadsområdet.

I förstudien har vi därför ändrat taktik för att nå målgruppen i bostadsområdet Järva. I försök att skapa en fokusgrupp har kommunikationen skett via nyckelpersoner i området. Målet har varit nå kvinnor som är oroliga för sina barn snarare än att gå direkt på de som har anhöriga i kriminella nätverk. Dialog med två fokusgrupper har därefter förts. Den första är med mammor som är oroliga för sina söner. Den andra fokusgruppen är med systrar som har bröder aktiva i kriminella nätverk, varav en bror har mist livet på grund av sin delaktighet.

Det nyckelpersonerna hävdar är att målgruppen, som består av mammor, först och främst behöver ingå i ett positivt sammanhang. Efter dialogsamtal har vi därför bjudit in målgruppen mammor i Järva till en aktivitet på Mötesplats City. I samband med aktiviteten erbjöd vi konkret hjälp i kontakt med myndigheter. På så vis fick vi även insyn i och en naturlig dialog om målgruppens behov. Likaså är systrar en grupp det sällan talas om, men som också är i behov av stöd och vägledning under brödernas indragning i normbrytande beteende. Oftast har de sökt stöd för att aktivt bryta broderns dysfunktionella beteende under rättsprocesser eller efter dödsfall.

2.4 RESULTATET

Förstudiearbetet har vi undersökt och besvarat följande frågor:

- Vad finns det för befintligt stöd till närstående kvinnor?
- Hur ser de offentliga insatserna ut?
- Vilka behov har målgruppen?

Resultatdelen ger en bild av hur det normbrytande beteendet påverkar anhöriga samt av att varken samhället eller civilsamhället möter behoven som finns. Arbetet som bedrivs är därmed otillräckligt och når inte alltid målgruppen av olika orsaker.

I resultatdelen redogör vi för de behovs- och utvecklingsområden som förstudiearbetet kommit fram till i tre olika nivåer; individuella, samhälleliga och civila

Individuella

Individens relation till den som avviker påverkar hur hon agerar och mår. Det gäller främst mammor, systrar och flickvänner. Det påverkar i sin tur vilka behov målgruppen har. Olika insatser krävs för att möta de olika rollernas behov. Det finns ingen aktör som gör det idag.

Samhället

Familjernas utanförskap och samhällets utformning bidrar till viss del till det normbrytande beteende. Det normbrytande beteenden kan även hindras genom förebyggande och pro-aktiva åtgärder. Det finns inte tillräckligt med insatser som möter rådande samhällsutmaning och de individuella behoven.

Civilsamhället

I civilsamhället finns flera utvecklingsområden. Aktiviteter, insatser och åtgärder saknas och efterfrågas av målgruppen. Civilsamhällets arbete behöver därför utvecklas, anpassas och förnyas för att möta såväl efterfrågan som behov.

För att bättre förstå hur Stockholms Stadsmission kan möta behoven fordras en bakgrundsbeskrivning av hur kriminalitetens socialiseringsprocess kan påverka familjen. Det är kunskap vi har fått genom dialog med sakkunniga och experter. Därefter följer en fördjupning i individuella-, samhälleliga- och civila behovs- och utvecklingsområden.

2.5 SOCIALISERING IN I KRIMINALITET

I förstudiearbetet har vi genom samtal med BRÅ och Polisen, samt rapporter, uppmärksammat att det är en socialiseringsprocess som den enskilde individen går igenom för att bli nätverkskriminell (BRÅ, Barn och Unga i kriminella nätverk. Rapport 2023:13). Vi tolkar det som att socialiseringen in i kriminalitet sker i tre faser:

1. Före – Ungdomsbrottslighet.
2. Under – En aktiv roll i ett kriminellt nätverk.
3. Efter – Död, dömd, skyddad identitet eller yrkeskriminell.

Under respektive utvecklingsfas står målgruppen inför olika utmaningar, stöd och behov. I följande avsnitt beskrivs respektive utvecklingsfas med en skildring av hur familjen påverkas av fasen och vilka åtgärder som behövs därefter.

Före - Ungdomsbrottslighet

Den första fasen utmärks av att den anhörige, som är i yngre tonåren, sysslar med småbrott som exempelvis att stjäla cyklar, snatta med mera. Inom forskningen kallar man den typen av brott för ungdomsbrottslighet. För många tonåringar är det en tillfällig fas, medan det för andra är en socialisering in i en mer aktiv roll i nätverkens kriminalitet (i dagligt tal gängkriminalitet).

Det är mest dessa ungdomar som de äldre rekryterar till sina nätverk. I skolan kan ungdomen ha kognitiva svårigheter, vilket resulterar i dåliga skolresultat och en hög skolfrånvaro. Det som utmärker ungdomarna är att de aktivt söker efter sätt att bryta normen. Genom deras avvikande beteende gör de sig därför synliga på gården eller i närområdet för nätverkens rekryterare.

De äldre i nätverken uppmärksammar ungdomens mönster utanför hemmet. Det gör ungdomen till ett potentiellt rekryteringsobjekt. Rekryteringen kan antingen vara påtvingad eller ske av egen fri vilja. Om rekryteringen skett ofrivilligt kan ungdomen ha

lurats in i att begå kriminella handlingar. Familjen står ofta utan skyddsnät och har inte heller kunskap om hur de ska bryta det destruktiva normbrytande beteendet.

Under – En aktiv roll i ett kriminellt nätverk

Den andra fasen är när familjemedlemmen har en mer aktiv roll i de kriminella nätverken. Socialiseringen in i nätverken sker succesivt. En upptrappning som för den enskilde innebär allt djupare involvering och ansvar. Nätverken består ofta av tre eller fyra åldersskikt. Högst upp finns "de äldsta" och de styr personer som är deras "egna yngre". Dessa "yngre" har i sin tur också "egna yngre". Grunden för sammanhållningen är lojalitet uppåt (mot "de äldre") och hård styrning nedåt (mot "de egna yngre"). Ju längre ett nätverk varit förankrat på en plats, desto fler åldersskikt etableras. Genom den kontinuerliga nyrekryteringen uppstår hierarkiska förgreningar som bygger på sociala relationer mellan enskilda "äldre" och "yngre". De barn som rekryteras som "yngre" är således inte "en svans" till nätverken, utan ingår i själva nätverksstrukturen. Genom inflödet av nya barn och unga växer såväl nätverken som narkotikadistributionskedjan organiskt.

Det är en problematisk kriminell identitet och sammanhang att ingå i. Identiteten kan präglas av motstridiga känslor som en stark gemenskap och lojalitet, men också rädsla för att bli utsatt för våld och svek. Den kriminelle kan vara våldsutsatt både inom det egna nätverket och från andra rivaliserande nätverk. Ofta har den som ingår i nätverken ett missbruk av droger. Ju mer anknytning till nätverken desto mer lukrativt är det för den inblandade. Det innebär att familjen också får en ytterligare inkomstkälla och bidrag till hushållskassan.

Ofta lever familjen under press, stress och oro för både den enskilde och den egna familjens säkerhet. Familjen pendlar mellan kärlek och omsorg för den inblandade till en känsla av självförakt och misslyckande i föräldraskapet. Det familjen främst saknar är hjälp i kontakt med myndigheter, förvaltning och skola. Familjen mår ofta dåligt och är ofta medberoende samt saknar verktyg för att bryta det och sätta gränser.

Efter – Död, dömd eller lever under skyddad identitet

Ett fåtal personen avancerar i nätverken och får på så vis en betydande position med hög status, kapital och makt. De är yrkeskriminella och har kriminaliteten som levebröd. Många av de som ingår i nätverken är misstänkta eller dömda för narkotikabrott, våldsbrott eller mord. Utgången är allt för ofta att den involverade antingen blir dömd till fängelse, lever med skyddad identitet eller har mister livet. Med livet som yrkeskriminell i nätverken finns ett ständigt hot om våld vilket har ökat avsevärt de senaste åren.

Familjer drabbas av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) med ett obearbetat sorgearbete och känsla av misslyckande. Familjen behöver då få möjlighet att återhämta sig och bearbeta sina erfarenheter.

2.6 BEHOVS- OCH UTVECKLINGSOMRÅDEN

Individen

Familjerollen som kvinnan har i relation till den aktiva i kriminalitet kan ha inverkan på hur den närstående agerar och mår. Det påverkar i sin tur vilka utmaningar personen står inför och vad den behöver för typ av stöd. De roller som skiljer sig åt är främst mamma, syster eller flickvän. Genom intervjuerna har vi fått en uppfattning att anhöriga kan må och agera olika beroende på roll.

En mamma känner ofta omsorg och kärlek för sitt barn oavsett livsval och livsstil. Mammans agerande utgår då ofta ifrån ett medberoende, vilket försvårar möjligheten till gränssättning. För mamman kan sorgen och den oro hon känner för barnets hälsa och liv göra henne oförmögen till att sätta ner foten. Föräldraskapet blir i stället otydligt och gränserna därmed luddiga. Det är inte heller ovanligt att mamman är ensamstående och har många barn, vilka hon är ensam vårdshavare för och den enda försörjaren. Det sätter en enorm press på familjetillvaron. Det kan påverka barnen att ha en ensam vårdshavare om det är många barn. Barnen får inte alltid lika mycket uppmärksamhet. Om mammans oro tar över för ett barn som agerar normbrytande hamnar dessvärre de

andra barnen i skymundan. Det kan upplevas som svårt för en person i kris att veta och förstå vad för typ av stöd samhället kan erbjuda.

Det händer inte allt för sällan att en syster verkar som en extra mamma när mamman inte räcker till. Ofta engagerar sig systemen målmedvetet och innerligt. Hon tror sig kunna förändra det normbrytande beteendet som brodern valt. Genom fokusgruppen verkar det som att systemen ofta är mer etablerade än föräldrarna och har internaliserat rådande normer och språknyanser. Det i sig är viktiga verktyg i den lösningsorienterade roll hon kan ta sig an. Hon verkar ha ett helikopterperspektiv och kan besitta en förmåga att hitta långsiktiga smarta och praktiska lösningar. Utöver sitt engagemang för det normbrytande syskonet tar hon ibland hand om övriga syskon, sköter kommunikationen åt mamma i kontakt med myndigheter, skola och förvaltning. Hennes eget välmående faller ofta i skymundan. Hon har varken tid eller ork att fokusera på det egna välbefinnandet, då oron för brodern tar över allt.

Genom samtal med sakkunniga ter det sig så att flickvännen är tämligen en komplex roll på många sätt. Statusjakten kan vara en lockelse till valet av partner, men det är inte alltid uppenbart. Hon kan ha haft en egen drivkraft att gå med i nätverken. Vissa hävdar att drivkraften kan vara feministiska motiv som bottnar i att tjejer också kan tjäna snabba pengar. Hon lever i många fall i en ojämställd relation. Partnern har ett våldskapital som hon inte allt för sällan blir ett offer för. Det gör att hon är rädd och har därför svårt att lämna relationen. Flickvännen kan också användas som en handelsvara i form av sexuella tjänster för att betala av skulder. Det gör att hon har för mycket insyn verksamheten, relationerna och i den egna pojkvännens roll och handlingar. Hon är därför också en potentiell måltavla bland rivaliserande nätverk. Det egna nätverket kan skydda och försvara henne, trots att hon själv inte alltid är säker där. Medberoendeproblematiken påverkar flickvännens agerande gentemot partnern. Hon kan också få skydd av pojkvännen från sin egen familj där det kan råda hedersproblematik i form av hot om våld och förtryck.

Samhället

Det som främst framkommit i kartläggningen är att det endast finns en enhet inom offentlig förvaltning som arbetar med målgruppens behov specifikt, SIG-anhöriga i Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning, men att arbetet inte alltid når målgruppen och inte alltid räcker till.

Begränsat stöd från offentlig och kommunal förvaltning

Det stöd som finns att tillgå via socialtjänsten är ofta begränsat till de rättigheter och skyldigheter som ingår i socialtjänstlagen. Det innebär att det inte finns någon offentlig eller kommunal aktör som har uppdraget att vare sig möta eller tillhandahålla det omfattande stöd som målgrupper behöver under hela processen; före, under och efter. Ingen offentlig eller kommunal förvaltning möter därmed de specifika behov som det innebär att vara anhörig. Men framför allt kan inte socialtjänsten bistå med stöd som hjälper individen i dess oerhört svåra komplicerade livssituation. En situation som ofta innebär en omfattande problematik som berör mer än det som ingår i socialtjänstens uppdrag. Samhället kan därför inte tillhandahålla stöd som speglar såväl samhället som de individuella behoven.

Det ser ut att ha brustit i infrastrukturen när fler i målgruppen inte har de språkfärdigheter som krävs för att kunna få, söka och ta till sig befintligt stöd som indirekt eller direkt berör den normbrytande problematiken.

Samhället ger inte adekvat stöd i samband med polisärenden när en familjemedlem är misstänkt för brott. Då brister ofta informationen till anhöriga, vilket påverkar hela familjen och skapar oro, stress och rädsla. Enligt de aktörer vi har mött under förstudien får inte målgruppen information om var stöd kan erhållas eller om den pågående processen som väntar.

Vidare har det framkommit i kartläggningen att den obefintliga samverkan mellan skola, BUP, socialtjänst och Polisen, gör att brottsligheten inte förebyggs i tid och anhöriga inte heller får adekvata stöd. Socialiseringen in i kriminalitet sker bland annat till följd av att

barnen har hög skolfrånvaro och dåliga resultat. Det kan bland annat vara en konsekvens av outredda neuropsykiatriska funktionsvariationer och svag teoretisk begåvning. Det kan bidra till sönerna sökt sig till andra sammanhang att ingå i där de kan få den bekräftelse de också suktar efter. En annan utmaning är att det finns föräldrar som inte vill utreda sina barn, vilket gör att de inte får möjlighet till anpassad skolundervisning.

De barn som socialiseras in i kriminalitet har ofta en komplex problematisk bakgrund med bland annat dysfunktionella familjeförhållanden, inlärningssvårigheter och en kombination av funktionsvariationer. Staten erbjöd tidigare fler alternativa vägar för inkomst för personer som har den här kombinationen av svårigheter. t. Samhället erbjöd sysselsättning som inte krävde utbildning som att arbeta på lager, lokalvårdare, rörmokare, sotare med mera. Nu går det inte längre att lära sig yrket genom att vara lärling, utan det krävs någon form av utbildning.

Kartläggningen visar att det finns aktörer som arbetar med målgruppen, men inte under hela socialiseringsprocessen in i kriminalitet. Vissa stadsdelar och kommuner tillhandahåller visst anhörighetsstöd, men har svårt att nå målgruppen. Det finns ingen kommunal aktör, utöver SIG-anhöriga i Vällingby-Hässelby, som på ett framgångsrikt sätt når målgruppen och möter de omfattande behov som målgruppen har. Samhället bidrar till målgruppens isolering och tystnad, eftersom det finns för få fora för anhöriga att mötas i, både digitala och fysiska. Många föräldrar blir därför tysta kring sin situation och räds att öppna upp sig för utomstående.

Om den normbrytande är brottsoffer så påverkar det hur anhöriga får stöd

Personen som befinner sig i de kriminella nätverken pendlar allt för ofta mellan rollen som gärningsman och brottsoffer. För samhället är det en svår roll att förhålla sig till. Enligt kartläggning kan stödet till de anhöriga skilja sig om brottsoffret agerat normbrytande tidigare. Om så är fallet anses handlingen gentemot brottsoffret vara befogat och han ses i stället som skyldig snarare än som brottsoffer. Det har visat sig att anhöriga till följd av förhållningssättet inte får det stöd de har rätt till beroende på offrets

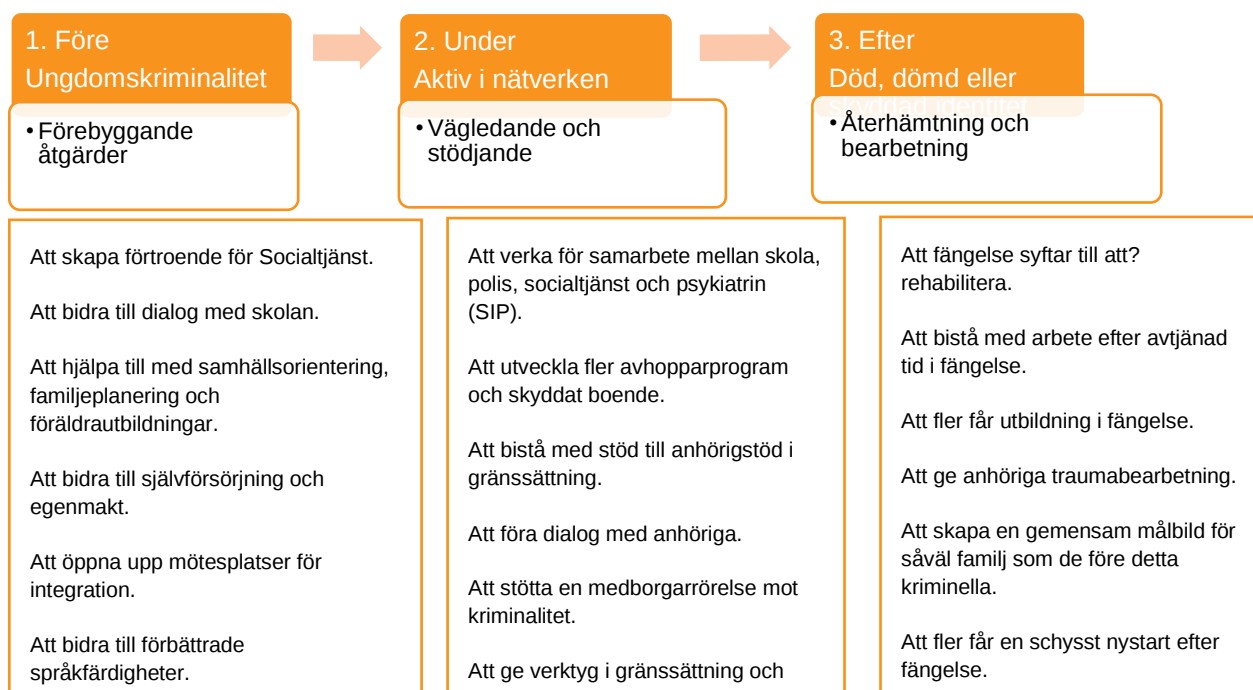
grad av involvering i nätverken. Här kan det saknas en förståelse för att alla inblandade kan behöva vård och omsorg samt samhällsstöd.

Efter fängelse

Många påtar det glapp som uppstår mellan anhöriga och före detta nätverkskriminella efter att de har avtjänat sitt straff eller bor under skyddad identitet. Den kriminelle kan ha gått vidare och lämnat sin yrkeskriminella bana bakom sig. Familjen kan däremot vara kvar i sin stress, sorg och PTSD. Det finns oläkta sår av misstro och besvikelse som de förknippar familjemedlemmen med. De närstående har ofta varken bearbetat relationen eller återhämtat sig från olika traumatiska upplevelser. De har i många fall levt i skuggan av den kriminella livsstilen under så lång tid att de betvivlar avsikten, trots att den anhörige lämnat allt brottsligt bakom sig.

Civilsamhället

Offentlig förvaltning, på samtliga nivåer anser att civilsamhället har att en funktion att fylla där statens stödjande insatser brister. I modellen nedan beskrivs inom vilka områden civilsamhället kan komplettera statens insatser.

Offentlig förvaltning, på samtliga nivåer anser att civilsamhället har en funktion att fylla där statens stödjande insatser brister. I civilsamhället finns det idag organisationer som möter behoven indirekt, men ingen arbetar enbart med målgruppen under samtliga faser. Det är flera arbetsområden som behöver utvecklas för att möta kvinnliga anhörigas situation, utmaningar och tillstånd. Vidare behöver civilsamhället arbeta tillsammans för att förekomma, förebygga och hindra socialiseringen in i brottslighet.

1. En öppen mötesplats

Det finns ingen organisation som bedriver verksamhet enbart för målgruppen, till exempel där de förutsättningslöst kan träffa andra i liknande situation. Målgruppen själva uttrycker för att de behöver ingå i en gemenskap utanför bostadsområdet där de kan få ta del av hälsofrämjande aktiviteter. Målgruppen ger också uttryck för att det behövs hjälp med praktikaliteter i kontakt med myndigheter, skola och förvaltning.

Statens förvaltningar når inte målgruppen med nuvarande stödinstanser. Det är därför nödvändigt att fler organisationer bistår med kunskap i samhällsorientering och föräldraskapsutbildningar som bland annat syftar till att sprida befintliga stödinsatser.

2. Arbetet som utgår från de kriminalitetens utvecklingsfaser

Det finns föreningar och organisationer som arbetar med missbruk och avhopparverksamhet. Det finns ingen organisation som har ett uttalat syfte att arbeta med målgruppen kvinnor med relation till den närverkskriminelle i samtliga utvecklingsfaser.

3. Stärkande av mammor och systrar med familjemedlem i nätverksmiljö

Det finns ingen verksamhet som har systrar till nätverkskriminella som målgrupp. Det finns därför ingen plats där systrar kan få andrum eller möta andra för ett erfarenhets- och idéutbyte, men det finns organisationer, Mamma United och Enad Kraft, som arbetar med stödjande verksamhet till mammor, men inte direkt och specifikt för förstudiens målgrupp.

4. Egenmaktsprogram

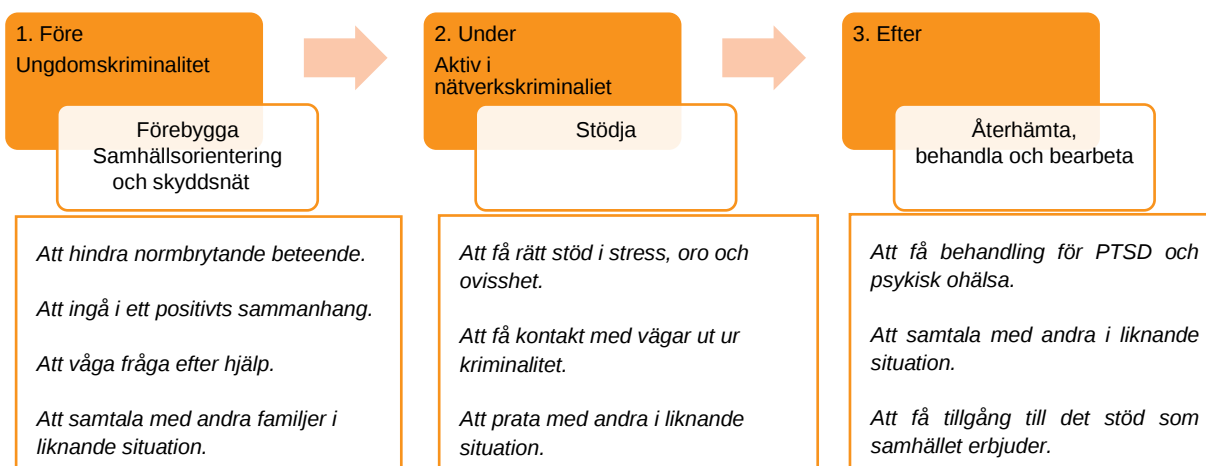
Anhöriga efterfrågar ett sammanhang där de kan få energi och kraft att hantera sin vardag. Det finns aktörer som arbetar med egenmakt, men inte någon organisation som har anhöriga till nätverkskriminella som målgrupp.

5. Metoder och verktyg för gränssättning och medberoende

För att kunna bryta det normbrytande beteendet behöver de anhöriga dels blir medvetna om att de kan vara medberoende och dels lära sig att säga ifrån genom att sätta gränser. Det finns organisationer som arbetar med gränssättning, men det finns inte en organisation som har enbart anhöriga till nätverkskriminella som målgrupp.

6. Samhällsorientering och föräldraskap

Målgruppen behöver i visst mån tillskansa sig en bättre uppfattning om hur den svenska modellen fungerar samt vilka skyldigheter och rättigheter ett föräldraskap innebär i Sverige. Det finns organisationer som arbetar med samhällsorientering och föräldraskap, men det finns inte en organisation som har enbart anhöriga till nätverkskriminella som målgrupp. I modellen presenteras det stöd som familjen behöver under de olika faserna

2.7 SAMMANFATTNING AV RESULTATET

Enligt förstudien finns det idag ingen öppen verksamhet dit anhängiga kan komma för att få stöd och hjälp i kontakt med myndigheter, förvaltning och skola utöver Stockholms Stadsmission. Det finns inte heller en mötesplats där målgruppen informellt kan träffa andra personer som är i liknande situation samt få kraft och energi att bemästra sina vardagliga utmaningar. Det finns inte heller någon organisation som arbetar medvetet med de närstående och hur de påverkas av respektive utvecklingsfas. Med andra ord är det ingen organisation som arbetar med att förebygga, stödja och återhämta.

Det finns organisationer som arbetar med närliggande utmaningar. Idag finns det ingen organisation som arbetar direkt med målgruppens behov i enlighet med respektive utvecklingsfaser. Det finns aktörer som arbetar med stärkande av egenmakt, men inte som har anhängiga till nätverkskriminella som målgrupp.

Enad Kraft är en nybildad förening av anhängiga till kriminella och missbrukare. Enad Kraft erbjuder både månadsvisa möten och erfarenhetsutbyten till målgruppen. Även SIG-anshörig i Hässelby erbjuder möten till målgruppen, men då är det socialtjänsten som håller i mötena. Mamma United är en organisation som stärker mammor genom ett gediget utbildningsprogram. Programmet erbjuder deltagarna tolv tillfällen i relevanta ämnen, bland annat samhällsorientering, myndighetsutövning och hälsa. Målgruppen är dock inte anhängiga utan det är en generell utbildning.

Kvinnorna som har en familjemedlem i kriminalitet agerar olika utifrån den roll och position de har gentemot den kriminelle. Detta har ingen organisation uppmärksammat och därmed inte heller tagit fram arbetssätt som möter respektive behov.

3.PILOTPROJEKTET BÄTTRE HÄLSA I SKUGGAN AV VÅLDET

3.1 IDÉ

Idéen är att utveckla och pröva en arbetsmodell för att möta behoven bland kvinnor med en familjemedlem i nätverkskriminalitet:

- Att ta fram, pröva och utveckla en arbetsmodell som möter målgruppens behov
- Att ta fram en beprövad arbetsmodell som kan användas mobilt på samtliga mötesplatser inom Stockholms Stadsmission

3.2 MÅLGRUPP

Projektets målgrupp är kvinnor som har en närstående i kriminella nätverk eller med risk för. Primärt är målgruppen främst kvinnor, som är mammor och systrar, med en närstående i kriminalitet eller i riskzonen.

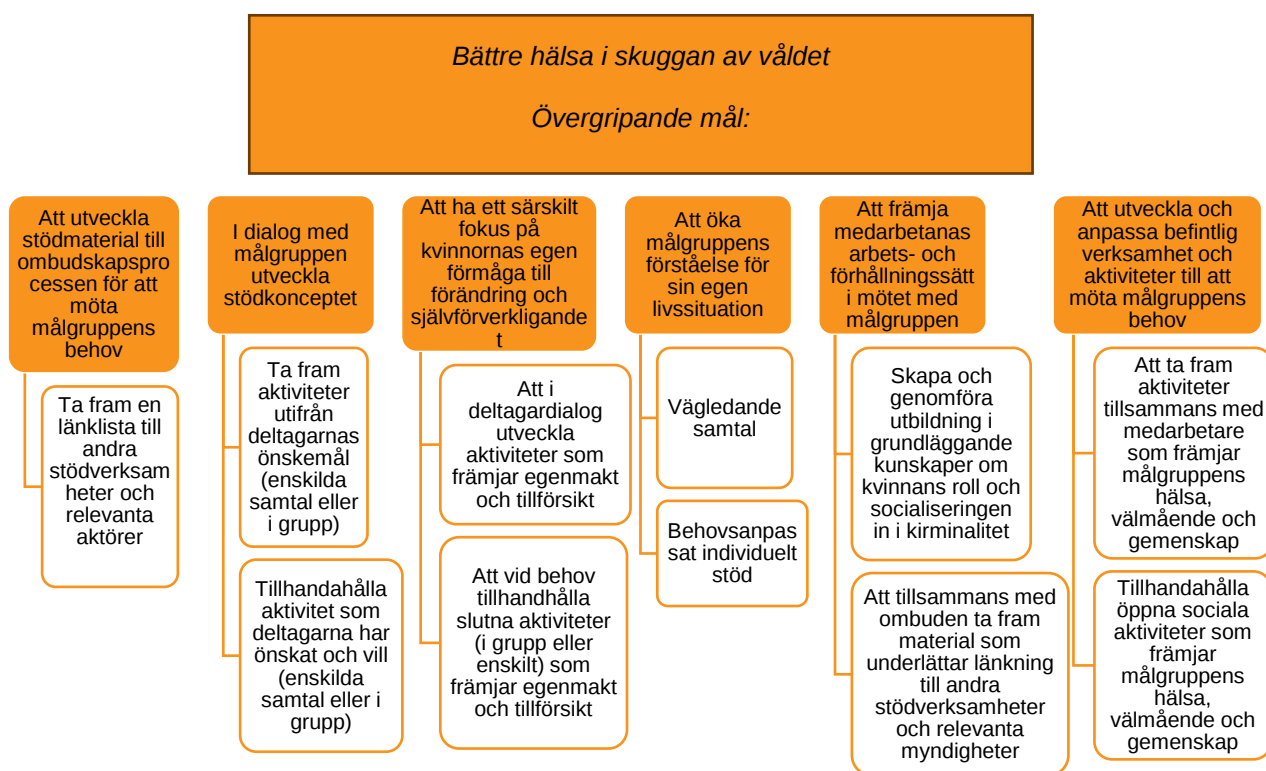
3.3 SYFTE

Att Stockholms Stadsmission möter målgruppens behov bättre genom att utveckla och anpassa befintlig verksamhet samt bistå med stöd för att tillgodose rättigheter och möjligheter.

- Att fler inom målgruppen får stöd och verktyg som bidrar till ett ökat välmående
- Att pröva och införa ett målgruppsanpassat koncept som möter individuella och samhälleliga behov
- Att bidra till en bättre hälsa och en ökad egenmakt bland kvinnor samt att de får verktyg som bidrar till en minskande brottsbenägenhet i samhället
- Att stärka kvinnornas egenmakt och ge dem verktyg till att bättre rå om sig själva och verka gränssättande gentemot den närstående

3.4 ÖVERGRIPANDE MÅL, HUVUDMÅL OCH DELMÅL

Det övergripande mål som ligger till grund för projektet har sju huvudmål. Respektive huvudmål har därefter delats upp i delmål. Delmålen har reviderats och uppdaterats under projektet gång utifrån nya upptäckter och behov.

3.5 ARBETSMODELL

En arbetsmodell ligger till grund för pilotprojektet. Den syftar till att utveckla verksamheten så att den möter målgruppens behov på ett adekvat sätt. Här nedan presenteras modellen med tillhörande arbetsområden och respektive huvudmål.

1. Att tillsammans med målgruppen utveckla ett stödkoncept

Målet är att anpassa stödkonceptet utifrån de specifika behov och utmaningar som familjen har beroende på var den anhöriga befinner sig i kriminaliseringsprocessen. Programmet kommer utvecklas tillsammans i dialog med deltagarna utifrån där de befinner sig och vad de ger uttryck för. Det bidrar till en tydligare riktning i projektet som syftar till att ta vara på målgruppens potential, men också att möta deras utmaningar och behov.

2. Att öka målgruppens förståelse för sin livssituation, rättigheter och skyldigheter

Målet är att utveckla kunskapshöjande insatser både enskilt och i grupp.

3. Att ha ett särskilt fokus på kvinnornas egen förmåga till förändring och självförverkligande

Kvinnorna ska få verktyg till att bejaka och stärka den egna förmågan att bidra till förändring i vardag och situation.

4. Att främja medarbetarnas arbets- och förhållningssätt i mötet med målgruppen

Ett tydligare förhållningssätt och en generell kunskapsökning är målsättningen.

5. *Att utveckla och anpassa befintlig verksamhet och aktiviteter för att möta målgruppens behov*

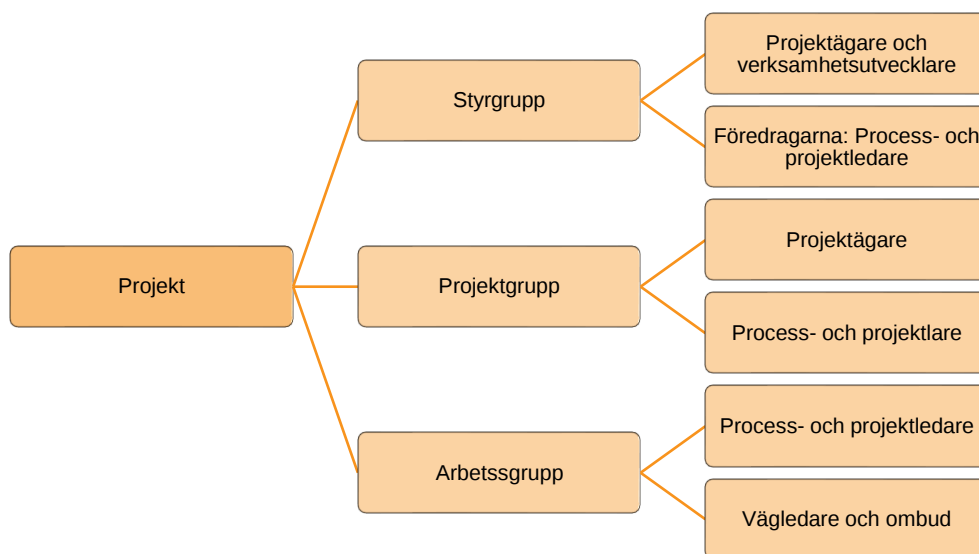
Mötesplats Citys målsättning är att nå särskilt sårbara grupper, vilket även omfattar denna målgrupp. För att lyckas med krävs såväl anpassning som utveckling av aktiviteter, vägledning och samtal.

6. *Att utveckla stödmaterial till ombudskapsprocessen för att möta målgruppens behov och utmaningar*

På Mötesplats City arbetar man i ombudskap, individuell stöttning i syfte att individen ska få sina sociala rättigheter tillgodosedda genom en tredje part eller kunskap om möjliga handlingsalternativ, med deltagare som har behov av stöd och hjälp. Det har visats sig att det krävs viss utveckling och anpassning av materialet som kan underlätta ombudskapsprocessen.

3.6 PROJEKTORGANISATION

Till stöd för projektet 2024 fanns en styrgrupp. I den har projektägare och verksamhetsutvecklare ingått i. Föredragande har varit projektledare. Styrgruppens funktion har varit att ge projektet en tydlig riktning och form inför 2025, då planen var att arbetet skulle implementeras i verksamhet.

Projektarbetet har i verksamheten utförts av en arbetsgrupp, vilket består av en projekt- och processledare och en vägledare samt de ombud som berörts av målgruppens behov. Arbetsgruppen har arbetat i enlighet med den projektplan som togs fram för hösten. Till stöd för arbetsgruppen finns projektgruppen som ansvarar för projektets inramning och upplägg. I pilotprojektet har respektive roll haft följande arbetsuppgifter

3.7 ARBETSSÄTT – METOD OCH PROCESSER

Projektledarens uppdrag:

- Samordnar, etablerar och förankrar arbets- och förhållningssätt i verksamheten
- Arbetar tematisk, systematiskt och långsiktigt med respektive huvudmål
- Skapar aktiviteter i enlighet med målgruppens behov och önskemål
- Sprider kunskap och förhållningssätt till medarbetare och målgruppen
- Skapar förutsättningar till en beprövad arbetsmodell som andra Mötesplatser kan ta del av

Arbetsgruppens uppdrag:

- Med verktyg bidra till en ökad kunskap och medvetenhet för frågan bland målgruppen
- Skapa förutsättningar till ett erfarenhetsutbyte mellan deltagare

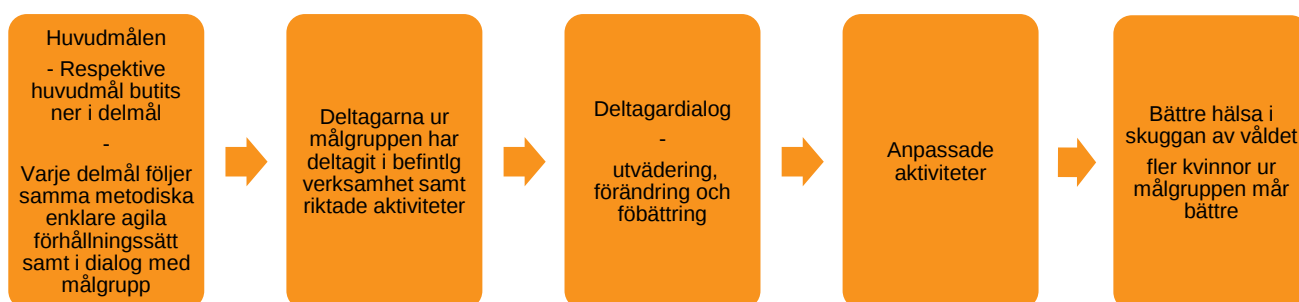
- Bidra till en ökad egenmakt och självförverkligande bland målgruppen

Metod

Projekt- och arbetsgruppen har arbetat utifrån en enklare variant av agila angrepps- och förhållningssätt, där ändring görs utifrån de utmaningar och framgångar arbetet kräver och möter samt ett ständigt utvecklande av arbetsmodellen till det bättre.

Process- och utvecklingsarbetet

I projektet har vi arbetat målgruppsanpassat utifrån följande processbeskrivning

Arbetsprocessen har utgått från huvudmålen som följer ett prövande och utvecklande arbetssätt. Till stöd för målgruppsanpassade aktiviteter förs regelbundna dialogsamtal med deltagarna ur målgruppen. Genom att registrera vilka aktiviteter deltagarna går på syns det klart och tydligt vad deltagarna uppskattar av de befintliga aktiviteterna som verksamheten erbjuder samt vilka riktade aktiviteter de går på.

3.8 PLANER OCH UTFALL

Pilotprojektets plan och resultat

Arbetsmodellens huvudmål har gjorts om till mätbara mål med tillhörande aktiviteter. Målen för pilotprojektet har inte ändrats under projektiden. Ett systematiskt arbete har följt respektive mål. Målen är uppnådda i enlighet med plan.

Mål		Aktiviteter	Mätmetod	Målvärde	Resultat
1	Att samordna och ge enskilt stöd och kunskap i relation till myndigheter och förvaltning	Ge enskilt stöd till projektets deltagare och på så vis öka kunskap och förtroende för myndigheter och förvaltning	Antal ombudskap	Tre individer	Fyra individer i ombudskap
2	Att tillhandahålla seminarier om relevanta stödverksamheter och processer för medarbetare	Bjuda in SIG-anhöriga i Hässelby för att informera om sin verksamhet och tillhörande processer	Genomförd utbildning	Tre tillfällen	En utbildning genomfördes
3	Att genomföra workshops för medarbetare om förstudieresultatet	Workshops om förstudieresultatet genomförs för organisationens ombud och för de medarbetare som arbetar i verksamheten där projektet utgår ifrån	Genomförd workshop	Två tillfällen	Två seminarier genomfördes
4	Att tillhandahålla stöd i samhällsorientering med syfte att öka förståelse om livssituation	Projektets deltagare får i sitt ombudskap enskilt stöd och hjälp att ta kontakt med rätt myndigheter.	Antal ombudskap	Tre individer	Fyra individer har erhållit adekvat stöd
		Deltagarna ingår i en samtalsgrupp där fokus är att få en förståelse för sin livssituation samt verktyg att förändra sitt mående och situation.	Antal tillfällen	Sju	Sju tillfällen är genomförda

1. Att samordna och ge enskilt stöd och kunskap i relation till myndigheter och förvaltning

Målet är uppfyllt genom att fyra deltagare idag ingår i verksamhetens ordinarie ombudskapsprocess. Via ombuden får deltagarna det enskilda stöd som behövs i samband med myndighetskontakt. Hittills har de bland annat fått hjälp med vård- och psykiatri, Kronofogden, socialtjänsten och Försäkringskassan. Målet möter därför både de samhälleliga som individuella behoven, då det hittills inte finns någon organisation som tillhandahåller stöd och vägledning under den process som socialiseringen in i en kriminell livsstil kräver.

2. Att tillhandhålla seminarier om relevanta stödverksamheter och processer för medarbetare

Målet är uppfyllt genom att medarbetarna fått ta del av seminarier vid två tillfällen. Det ena tillfället belyste en interaktiv dialog kring förstudieresultatet. Det andra tillfället var när SIG-anhöriga berättade om sin verksamhet. Samordnaren från SIG-anhöriga informerade om deras uppdrag, arbete och erfarenheter. I samband med presentationen fick medarbetarna ställa frågor som de fick svar på. Pilotprojektet har ökat kunskapen bland medarbetare både genom föreläsningar och framför allt genom det arbete som ombudskapet kräver. Egen praktisk erfarenhet, så kallad upplevelsebaserad inläring, är den bästa formen för att lära sig om de stödverksamheter och processer som arbetet med målgruppen kräver. Genom det egna ombudskapsarbetet har medarbetarna fått erfarenheter som tidigare saknades samt en bättre förståelse för befintliga stödverksamheter och processer.

3. Att genomföra workshops för medarbetare om förstudieresultatet

Målet är uppfyllt genom att medarbetarna fått ta del av förstudieresultatet i seminarieform. På så vis har medarbetare fått ökad förståelse för vad som kännetecknas målgruppen och de behov som målgruppen står inför att en närstående genomgår socialisering in kriminalitet. Två seminarier har genomförts, varav den ena omfattade ombuden på Mötesplats City och den andra riktade sig till samtliga ombud på Stockholms Stadsmission.

4. Att tillhandahålla stöd i samhällsorientering med syfte att öka förståelse om den egna livssituationen

Målet är uppfyllt genom att fyra deltagare ingår i ombudskap. I ombudskap får deltagarna stöd i samhällsorientering. Via ombudskapet får deltagarna en ökad förståelsen om sin livssituation, rättigheter och möjligheter. Vidare har ombudskapet hjälpt deltagarna att förstå sin ekonomiska-, sociala och bostadssituation bättre samt tillhandahållit stöd där det behövs.

Ett ytterligare identifierat behov var att mammorna saknade sammanhang för gemenskap och ökat välmående utanför bostadsområdet. Utifrån de identifierade behoven skapades därför grupp- och individsamtal för reflektion och samhörighet. En samtalsgrupp har träffats en gång i veckan. Under mötet har deltagarna pratat utifrån olika teman. Syftet har varit att försonas med sig själv och på så vis även kunna förändra delar av sitt liv till det bättre.

Deltagarna har också tagit del av Mötesplats Citys övriga verksamhet med tillhörande aktiviteter. Det har gjort att deltagarna haft informella samtal med övriga deltagare och ingår därför i en större gemenskap än tidigare.

I enlighet med de behov som identifierades i förstudien har målgruppen fått det stöd som samhället brister i. I förstudien framkom även behoven av en meningsfull fritid, vilket deltagarna fått genom att delta i både ordinarie verksamhet och inom pilotprojektets riktade gruppaktiviteter. Deltagarna har utöver pilotprojektets insatser tagit del av ordinarie aktiviteter i verksamheten så som måltider, språkcafé, syateljé och kreativ verkstad. Deltagarna kom till verksamheten fyra dagar i veckan, vilket är över förväntan.

3.9 EFFEKTMÅL

Effektmålen har varit en tydlig indikator i utvecklingsarbetet. En effektmätning för deltagare och medarbetare om upplevd förbättring genomfördes vid två tillfällen för att se om det skett en förändring från oktober till december.

Effektmål	Mätmetod	Målvärde	Tidpunkt för effektmätning	Ansvarig för effektagning	Medelvärde Start (1-10)	Medelvärde slut (1-10)	Resultat
1 Medarbetare har mer kunskap om målgruppens utmaningar och livssituation samt vart de ska vända sig för hjälp och stöd	Deltagit i workshop	Samtliga ombud deltar	Start: okt Slut: dec	PL	5	5	Uppnått
2 Deltagare upplever att de får stöd och hjälp i kontakt med	Metod för självskattning	Upplevd förbättring	Start: okt Slut: dec	PL	Inget stöd (0)	10	Uppnått

	myndigheter skola och förvaltning av ombuden							
3	Deltagare har ett större förtroende för myndigheter inom vård och omsorg	Metod för självskattning	Upplevd förbättring	Start: okt Slut: dec	PL	Inget förtroende (0)	10	Uppnått
4	Deltagarna har en ökad hälsa och välmående	Metod självskattning	Upplevd förbättring	Start: okt Slut: dec	PL	0	8	Uppnått
5	Fler antal deltagare ur målgruppen	Antal deltagare tilltar	Jämförelse över tid	Start: okt Slut: dec	PL	0	4	Uppnått

Sammantaget visar effektmätningen att en upplevd förbättring gäller för samtliga effektmål som rör deltagarna. Nedan presenteras mätvärdena och utvecklingen tillsammans med ett urval av kommentarer från medarbetare. Alla mätvärden har gjorts på en skala 1–10.

Effektmål 1: Medarbetare deltog i workshop

Effektmålet är uppnått genom att projektledare tog fram och genomförde en interaktiv workshop utifrån förstudieresultatet om målgruppens behov och utmaningar. Samtliga ombud deltog aktivt genom egenreflektion, frågor och gruppuppgifter.

Effektmål 2. Deltagare upplever att de får stöd och hjälp i kontakt med myndigheter och förvaltning av ombuden

Effektmålet är uppnått genom att projektets fyra deltagare ingår i ett individuellt ombudskap på Mötesplats City. Det innebär att de får personligt stöd i frågor som de behöver hjälp med. Deltagarna har utöver vårdbehov haft ekonomiska utmaningar och besvärlig bostadssituation. Stödet har inneburit att deltagarna fått hjälp med kontakten

med vård och psykiatri, Kronofogden, Försäkringskassan, Skatteverket och Bostadsförmedlingen.

Innan projektet startades hade deltagarna ingen egen kontakt med myndighet och förvaltning. Deltagarna är i behov av språkligt och digitalt stöd eftersom de är analfabeter och inte heller är flytande i svenska talspråket. Analfabetism är ett stort hinder i deltagarnas vardag. De har svårt att kommunicera muntligt, men har framför allt inte förmågan att använda sig av befintliga offentliga och kommunala digitala kommunikationskanaler. I slutet av projektet upplevde samtliga deltagare att de får stöd av ombuden i kontakt med myndigheter, vilket också ökat förtroendet. Skattningen (skala: 1–10) hade ett medelvärde på 7. Även här kan en positiv utveckling bekräftas.

Effektmål 3. Deltagare har ett större förtroende för myndigheter inom vård och omsorg

Effektmålet är uppnått genom att förtroendet har ökat för myndigheter inom vård och omsorg. Deltagarna tillfrågades initialt om förtroendet för myndigheter inom vård och omsorg. På en skala 1–10 blev medelvärdet 4 bland deltagarna. I slutet av projektet ställdes samma fråga igen. Förtroendet hade då ökat från 4 till 7. Förtroendet har därmed ökat för myndigheter inom vård och omsorg.

Effektmål 4. Deltagarnas har en ökad hälsa och välmående

Effektmålet är uppnått genom att deltagarnas hälsa och välmående förbättrats under pilotprojektet. Deltagarnas beskriver sitt liv som att det har präglats av isolering, sorg, rädsla och ekonomiska utmaningar, men framför allt en skamsenhet och besvikelse över familjesituationen och livet i sig. Deltagarna mådde vid första mötet väldigt dåligt, både psykisk och fysiskt. Flera av dem var i behov av att få stöd i vårdkontakter, hjälp med boende och ekonomiska utmaningar.

Deltagarna har tagit del av projektets riktade aktiviteter, men även Mötesplats City ordinarie verksamhet. Det har möjliggjort att deltagarna bland annat tar del av

måltidsgemenskap, språkcafé och syateljé. Den huvudsakliga riktade aktiviteten är återkommande samtalsgrupp, därutöver har deltagarna fått ta del av enskilda samtal och utflykter. I grupp har deltagarna utbytt tankar och erfarenheter med varandra utifrån olika teman: barndomen, flykten, ankomsten till Sverige, moderskapet och sönerns skoltid och normbrytande beteende.

Deltagarna har formulerat personliga mål som de kan sträva efter att uppnå under 2025. Målen är rimliga och realiserbara, därför att deltagarna ska känna att livet kan förändras och bli bättre. En annan anledning till målen är att deltagarna ska fokusera på sig själva i stället för sina söner. Under deras liv har de alltid haft tankarna på familjen och därför glömt bort sig själva. De har ofta varit beroende av sina barn språkligt, vilket kan ha gett upphov till ett medberoende eller dysfunktionell relation till barnen. Till respektive mål får den enskilde deltagaren adekvat stöd och vägledning för målupplevelse. Målen som deltagarna har formulerat är att ta körkort, gå matlagningskurs, hitta billigare boende och namnbyte. För att uppfylla målen krävs det till exempel att det finns någon plats där det ges körkortsteori på lätt svenska samt att ha någon att övningsköra med. Ett annat deltagarmål är att gå en matlagningskurs. Målet kan uppfyllas genom att deltagaren får kontakt med Stockholms Stadsmissions Folkhögskola där kursen Restaurang med svenska ges. Det tredje individuella målet är att ha ett billigare boende. Målet kan nås genom Stockholms Bostadsförmedling, där deltagaren har stått i kö sedan tjugo år tillbaka. Det fjärde målet om namnbyte vill två deltagare genomgå. Ett tilltalsnamn blev påtvingat under flykten, därför vill deltagaren åter ta sitt flicknamn. Den andra personen vill ändra sin stavning av sitt namn för att andra lättare ska kunna uttala det.

Varje gruppsamtal inleds med att samtliga pulsar in och ut. Det är en metod som Stockholms Stadsmission använder sig för att landa i sammanhanget och få tillfälle att berätta hur man mår. Utöver den metoden får projektets deltagare även uppskatta sin hälsa och mående på en skala 1–10. Självskattningen är den metod som använts för att mäta huruvida projektet bidragit till en ökad hälsa bland deltagarna. Deltagarna värderar då sitt välmående för dagen på en skala 1–10 (1= sämst, 10= bäst). Skattningen har varierat från tillfälle till tillfälle för de enskilda deltagarna. Sammantaget ser vi en positiv utvecklingstrend vad gäller välmående och hälsan under den tid vi träffat deltagarna.

Vid frågan hur de mådde innan projektet började uppskattade deltagarna sitt välmående mellan 1–3 (på en skala där 10 är mycket bra). De beskrev sin tillvaro som en återvändsgränd utan hopp. Samtalen har präglats av återkommande uttryck för rädsla och bitterhet. De har också beskrivit hur de varit språkligt och kulturellt beroende av sina barn i kontakt med myndigheter och förvaltning för att de själva inte behärskat språket. Mellan raderna kan man skönja hur mödrarnas beroende successivt utvecklats till ett medberoende. Försöken till att bryta sönerns destruktiva livsstil har därför varit mycket svåra. Det i sin tur bidrar till deltagarnas besvikelse och skam över sin egen förmåga över moderskapet. Vidare ångrar deltagarna sina livsval och önskar att de hade agerat annorlunda under barnens uppväxt.

För varje samtal uttrycker deltagarna att deras välmående och hälsa har förbättrats. De upplever att de inte är lika isolerade längre och att de finner en mening med att gå upp ur sängen. De känner sig gladare och har nu konkreta mål med livet som de vill förverkliga.

Deltagarnas självskattning – välmående (Skala 1:10)								
<i>Tillfälle</i>	<i>Inför 30/10</i>	<i>1 Datum 7/11</i>	<i>2 Datum 14/11</i>	<i>3 Datum 21/11</i>	<i>4 Datum: 28/11</i>	<i>5 Datum: 5/12</i>	<i>6 Datum: 12/12</i>	<i>7 Datum:1 9/12</i>
<i>Deltagare</i>								
Person 1	1	2	7	5	5	7	3 (0)	10
Person 2	3	4	8	-	5	9	5	10
Person 3	1	2	4	7	-	7	8	10

Inför gruppsamtalen fick processledare prata med respektive deltagaren enskilt för att se hur var och en mår, men också för att undersöka hur de känner inför att ingå i en samtalsgrupp. Samtliga deltagarna uppgav att den psykiska hälsa var dåligt, vilket återspeglas i den låga skattningen (P1= 1, P2= 1 och P3= 1). Samtliga var dock positiva till att ses i grupp och prata om deras upplevelser och utmaningar.

Första mötet med gruppen präglades av mycket gråt och bitterhet. Välmående skattades därmed väldigt lågt (P1= 2, P2= 4 och P3= 2).

Under det andra mötet skattades något högre än dessförinnan (P1 7, P2 8 och P3 4). Den relativt låga självskattningen för P3 beror på sviktande hälsa. P3 har flera kroniska diagnoser till exempel diabetes, men också magsmärtor som är odiagnostiserade. Den generella ökningen i gruppen skattningar? är troligtvis ett positivt resultat av projektet som möjliggör att deltagarna ingår i ett sammanhang och gemenskap. Projektets bidrar därmed till deltagarnas upplevelse av att bli sedd och tagen på allvar för första gången på flera år.

På det tredje mötet uppskattade de två deltagarna som kom till mötet sitt mående på en skala (P1) 5 och (P3) 7. Omständigheter i familjen gjorde att P1 kände sig sämre vid tillfället medan P3 var bättre till mods, då hon via ombud fått hjälp med vårdkontakter med mera.

På det fjärde mötet uppskattade de två deltagarna som kom till mötet sitt mående på en skala (P1) 5 och (P3) 5. Omständigheter i familjen gjorde att P1 kände sig sämre vid tillfället medan P3 var bättre till mods. P3 var glad över den hjälp hon får med vårdkontakter via sitt ombud.

På det femte gruppmötet skattade deltagarna sitt välmående mycket högt (P1 7, P2 9 och P3 7). Anledningen till den höga skattningen beror dels på gruppsamtalet i sig, men framför allt den inverkan aktiviteter och ombudskap haft på deltagarna.

På sjätte mötet skattades mående på olika nivåer. P1 skattade sitt mående mycket lågt, men hävdade att om hon inte kommit till mötesplatsen hade skattningen varit "0". Sammanhanget gjorde därför att hon skattade mående "3" i stället för "0". P2 var illa därhän med flera olika fysiska krämpor, men skattade sitt mående "5" därför att hon blev gladare under dagens möte.

Det sjunde gruppsamtalet skedde i samband med en utflykt. Skattningen under utflykten var av samtliga deltagare 10 (1–10). Den höga skattningen berodde på att utflykten var lyckad och att deltagarna befann sig i nuet och i samtalet.

Efter att deltagarna pulsat in samtalar gruppen med varandra utifrån olika teman. Teman som gruppen diskuterat har varit bland annat drömmar, barndomen i hemlandet, flykten,

ankomsten till Sverige, barnens uppväxt, kontakten med offentlig förvaltning, utmaningar och svårigheter med barnen då och nu.

Effektmål 5: Fler antal deltagare ur målgruppen

Effektmålet är uppnått genom att fyra deltagare deltagit i pilotprojektet och tar del av aktiviteter och ombudskap. Deltagarrekryteringen är ett resultat av lokal samverkan med SIG-anhöriga i Hässelby-Vällingby samt en medarbetares tidigare arbete på Stockholms Stadsmission. Effektmålet var tre deltagare. Även här är utvecklingen över förväntan i positiv riktning.

3.10 UTVÄRDERING AV PROJEKTET

Mammor med en anhörig i nätverkskriminalitet, eller med risk för, har nu bättre förutsättningar för att delta i verksamhet och få rätt stöd på Mötesplats City. Det finns goda förutsättningar för medarbetarna att bygga vidare och fortsätta utveckla arbetet eftersom Mötesplats City har de ramar och aktiviteter som målgruppen behöver och önskar.

De samarbeten som projektet skapat lokalt finns kvar och samarbetsaktörerna vill fortsätta ha en aktiv dialog med verksamheten. Även det material som tagits fram i projektet finns kvar och kommer att användas aktivt i verksamheten. För nya medarbetare som inte tagit del av projektet och tillhörande utbildningar och seminarier finns en naturlig ingång i arbetet genom befintlig verksamhet med tillhörande aktiviteter och ombudskapsprocess.

4.ERFARENHETER OCH OBSERVATIONER

Pilotprojektet "Bättre hälsa i skuggan av våldet" har varit ett framgångsrikt projekt, därför att det möter behoven bland målgruppen. Det visar effektmålen som presenterades tidigare i rapporten.

Det har också varit ett lyckat och uppskattat projekt bland såväl medarbetare som externa parter. Projekt- och utvecklingsarbetets framgång beror främst på fem faktorer, vilka presenteras här nedan. Det är framgångsfaktorer som kan vara till gagn för framtida projekt på Stockholms Stadsmission.

De utmaningar som projektet ställts inför handlar om att målgruppen är svårnådd. Det beror främst på att de är rädda och skamsna samt har lågt förtroende för att förändring är möjligt.

4.1 FRAMGÅNGSFAKTORER

Pilotprojektet har gett goda resultat, vilket framför allt kan urskiljas ur målgruppens förbättrade välmående och den hjälp de fått. De huvudsakliga orsakerna till framgången är:

1. *Att arbetsmodellen är välgrundad i ett förstudiearbete gör modellen relevant för verksamhet, medarbetare och deltagare*

Kartläggningen som förstudien bygger på öppnade upp för ett behovsorienterat pilotprojekt och utvecklingsarbete. Medarbetare upplevde projektet som betydelsefullt, vilket har underlättat arbetet. Precis som förstudieresultatet antog, möter modellen de behov, utmaningar och hinder som deltagarna står inför.

2. *Att projektet är verksamhetsnära med en process- och projektledare på plats i verksamhet*

Projektet utgår från verksamheten, vilket skapar en tilltro till att projektledaren förstår verksamheten och vill den väl. Vidare skapar det möjligheter till goda samarbeten och

ett brobyggande mellan verksamhet och projekt.

3. Projektägarens involvering från start till mål – en förutsättning för att lyckas

Den projektansökan som ligger till grund för arbetet initierades av enhetschefen för Mötesplats City. Det gör att hon som projektägare känner delaktighet och ägandeskap för både projektprocessen och resultatet. Genom en aktiv roll i styr-, projekt- och arbetsgrupp växer ägandeskapet och förståelse för utvecklingsarbetets hinder, utmaningar och förutsättningar. Organisatoriska förutsättningar som ett aktivt ägandeskap underlättar projekt- och processledararbetet samt skapar förutsättningar för utvecklingsarbetets fortlevnad.

Projektet ingår till viss del i ordinarie verksamhet genom att deltagarna tar del av samtal med ombud och andra redan befintliga aktiviteter. Utöver det involveras vissa medarbetare i projektets olika riktade aktiviteter som samtalsgrupper och utflykter. Deltagarna lär också känna andra deltagare som besöker den öppna mötesplatsen, vilket ger en ökad gemenskap och trygghet till deltagarna. Sammantaget förstärks ett sammanhang för deltagarna som även håller efter projektets avslut.

Medarbetarna på Mötesplatserna involveras allt eftersom i projektet och får på så vis en naturlig medverkan och ingång i utvecklingsarbetet. Deras roller är viktiga delar i deltagarnas utvecklingsresa i och med ombudskapsprocessen.

4. Att medarbetarna involverats i projektet genom sin profession påverkar resultatet i god riktning

Under projekttiden har medarbetarna involverats i projektet genom sin profession på olika sätt. Ombudskapen har fått ta vid när deltagarna varit i behov av vägledning och hjälp. Deltagarna har tagit del av befintlig verksamhet som vägledarna ansvarat för. Arbetet i projektet har skett i nära samarbete med en vägledare som även fört

gruppsamtal. Ibland har även ombud följt med på samverkansmöten. Tidig och meningsfull involvering har skapat ett gemensamt ägandeskap för projektet, men framför allt en grund för att arbetet ska leva vidare i verksamhet efter projektiden.

5. Interna resurser och kompetens - en framgångssaga

Stockholms Stadsmission har en gedigen kompetens, erfarenheter och nätverk inom organisationen som har tagits till vara för att skapa goda förutsättningar för projektet. Det som bringat medvind i projektet är bland annat tidigare projekterfarenheter, deltagarkännedom, nätverk och områdeskunskap.

Process- och projektledare har tidigare genomfört projekt inom samma verksamhet och i de avgränsade bostadsområdena. Det underlättar möjligheterna till att etablera samverkan i respektive område som projektet omfattar, då det redan finns en befintlig relation med flera av de civila-, offentliga och kommunala aktörerna. I arbetsgruppen till projektet ingår både vägledare och ombud. Den vägledare som knutits till projektet har stor kännedom om deltagare. Genom hennes arbete och förmåga lyckades vi involvera tre deltagare från målgruppen till pilotprojektet.

I enskilda samtal har deltagarna pratat med ombud. Via dialog med deltagarna har ombuden lärt sig mer om målgruppens mående, behov och situation. Genom ett arbete nära med deltagarna har ombuden fått nya insikter och erfarenheter om målgruppens behovs och utmaningar. Den kompetens de förvärvat gör att utvecklingsarbetet, samarbetena och resultatet kommer leva vidare efter projektavslut.

4.2 SVÅRIGHETER – UTMANINGAR OCH HINDER

Målgruppen - en svårnådd, skamsen och rädd målgrupp

Behoven må vara enorma bland målgruppen, trots detta är det svårt att nå målgruppen. Mammorna som har söner i kriminalitet eller som agerar normbrytande lever ofta i utanförskap och kan inte navigera i det svenska systemet. De har lite kontakt med majoritetssamhället. Utöver sitt utanförskap har de ekonomiska svårigheter och mår psykiskt dåligt. Vissa av kvinnorna skäms för sina söners förehavanden och andra kan vara ekonomiskt beroende av deras brottsliga tillvägagångssätt.

Det som också kännetecknar målgruppen är rädsla. Rädslan isolerar dem och gör det svårt att bryta mönstret. Utöver detta förekommer ett medberoende som gör det svårt att sätta gränser gentemot barnen. Det kontextuella sammanhanget som kan känneteckna målgruppen gör det svårt att nå dem. För att nå fler krävs det att vi fortsätter bygga på relationerna med förtroendeingivande aktörer i bostadsområden. Det tar tid och den tiden har inte riktigt funnits i projektet. På sikt tror vi på de relationer och samverkan vi byggt upp lokalt. Det finns ett ömsesidigt beroende och vilja att bryta mammornas isolering och tillgodose deras? behov av stöd. Pilotprojektet är en bra idé, men arbetet kräver längre tid.

Ett förtroende tar tid att bygga

Ett känsligt ämne som nätverkskriminalitet och anhörighet kräver försiktighet och varsamhet för att etablera förtroende mellan potentiella samverkansaktörer och Stockholms Stadsmission, men också för att nå potentiella deltagare. I förstudie- och projektarbetet har vi haft god dialog med respektive upptagningsområde, men det tar tid att få i gång konkreta samarbeten trots god vilja från respektive stadsdel. Det kan bero på omorganisering och arbetsbelastning samt känsligheten i själva ämnet.

I samarbete med Hässelby Stadsdelsförvaltning vill de som arbetar med SIG-anhöriga lotsa deltagare till Mötesplats City, men tiden räcker inte till. Det är ett

relationsbaserat arbete och då är höstens månader för få för att nå deltagarna, däremot lägger vi grunden för mer långsiktiga samarbeten. För att bygga förtroende krävs kontinuitet, personliga relationer och hög närvaro i mötet med målgruppen. För att målgruppen ska känna tillit och trygghet behöver det ske stegvis. Det är för korta tidsramar i projektet för att nå fler deltagare på ett tryggt och framgångsrikt sätt, men vi hoppas på framgång efter projektets avslut.

4.3 LÄRDOMAR

Bred målgrupp – anhöriga kvinnor till gängkriminella

Förstudiens tilltänka målgrupp är ovanligt bred, då den omfattar samtliga kvinnor som har en närstående i nätverkskriminalitet. Förstudieresultatet visar att beroende på vilken typ av relation kvinnan har till den som är i kriminalitet påverkas, mår och agerar hon olika. En bred definition var nödvändig i projektansökan, då förkunskapen om kriminalitet var liten. Den breda definitionen inger löften som Stockholms Stadsmission kan ha svårighet att leva upp till när piloten ska verkställas. Alla i målgruppen kan inte ingå i piloten. Exempelvis kan det innebära en risk för verksamheten om flickvänner är en primär målgrupp i piloten. Hotbilden och den kriminella involvering är ofta ganska hög bland flickvänner. Om flickvänner är en primär målgrupp behöver samtliga inom Stockholms Stadsmission utbildas för att minska riskerna för hot och våld samt för att möta den komplexa situation som finns bland flickvännerna. Det är en kompetens som varken kan utformas eller genomföras under pilottiden.

Riskbedömning - hot och fara för vem?

Arbetet med målgruppen kan innebära nya risker för både deltagare och medarbetare. Hur gör man för att säkerställa tryggheten och minska riskerna för våld och hot? Det kräver ständigt lärande, tydliga processer och riskbedömningar. För vissa verksamheter kan det upplevas motigt och skrämmande. Det kan bero på

att förändringar generellt ofta upplevs så, men framför allt för att de som har en närstående i nätverkskriminalitet har ett våldskapital utöver det vanliga.

Människor i kris – hur lätt är det då att få till en fokusgrupp?

I projektansökan föreskrivs att metoden fokusgrupp ska användas. Med fokusgrupp avsågs målgruppen kvinnor som har en familjemedlem i nätverkskriminalitet. Metoden syftar till ett medskapande i framtalandet av en relevant verksamhet för att möta målgruppens behov och egna önskemål. Genom djupintervjuer med sakkunniga, nyckelpersoner och målgruppen själva bekräftar kvinnorna att de befinner sig i en djup kris. En kris som för många av kvinnorna kännetecknas av sorg, oro och PTSD. Mitt i allt detta försöker kvinnorna få ihop sin vardag mitt i denna krissituation och har därför inte alltid ork att ingå i en fokusgrupp. En mindre fokusgrupp, enskilda samtal och en referensgrupp med representanter för målgruppen har i stället fungerat som verktyg för målgruppens medskapande i pilotprojektet.